

רס"ן הרב רוני רקח, רב אוג' 36

הדלקת נרות שבת בכלי שייט

ראשי פרקים

- א. הקדמה
- ב. חיוב הדלקת נר שבת בצה"ל
- ג. הדלקה בנורת חשמל
- ד. הבדל בין נורות לד ופלורוסנט לנורות להט
- ה. זרם חשמל מתחנת כוח או זרם חשמל ממצבר ובטרייה
- ו. הנחיות למעשה

א. הקדמה

לוחמי זרוע הים נמצאים רוב ימי שירותם על כלי השייט. שלא כמו לוחמים בשאר הזרועות, אשר נמצאים "על הכלים" באופן ארעי, למספר שעות ולא באופן רצוף ותמידי, הלוחמים בחיל הים נמצאים בספינות זמנים ממושכים.

איסור מוחלט להדליק אש בכל צורה שהיא בכלי השיט, מטעמי בטיחות וקירבה לחומרים דליקים. לכן נדרשנו לברר, האם ניתן לקיים מצוות הדלקת נר שבת, באמצעות הדלקת תאורה חשמלית¹.

ב. חיוב הדלקת נר שבת בצה"ל

במשנה בשבת בסוף פרק במה מדליקין נאמר:

"על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן על שאינן זהירות בחלה בנידה ובהדלקת הנר".

נאמר בגמרא² על הדלקת הנר שבת:

"אמר רב: הדלקת נר בשבת חובה".

ועל פי זה פסק הרמב"ם:

1. במאמר זה הסתייעתי בייעוץ והכוונה מפי אנשי מקצוע בזרוע הים ובראשם רני"ג שמואל דואק ורס"ר אושרי בן חמו.

2. שבת כה, א.

”ואחד אנשים ואחד נשים חייבין להיות בבתיהן נר דלוק בשבת”³.

וכך הביא השו”ע את לשון הרמב”ם למעשה⁴.

המרדכי בפרק במה מדליקין⁵ כתב, שזוהי חובה גם על אדם שאינו בבית עם משפחתו:

”בחורים ההולכים ללמוד חוץ לביתם צריכין להדליק נר שבת בחדרם ולברך עליו”.

וכן נפסק בשו”ע⁶.

הטעם הוא, מכיוון שהדלקת הנר משום שלום בית ועונג שבת, אין שייך לומר שהדלקת הוריהם של הבחורים שנמצאים מחוץ לבית תוציאם ידי חובה. על פי זה יוצא, שחיילים אינם נפטרים בהדלקת נר שבת בבית הוריהם⁷.

עם זאת מבואר בפוסקים⁸ שמעבר לעיקר המצווה לענג את השבת בהדלקה במקום הסעודה, ובהדלקת נרות בחדרי הבית בכדי שלא יהא שרוי בחשיכה ויכשל בהליכתו שם, ישנו חיוב על כל אדם שיהיה לו נר לכבוד שבת.

כתבו האחרונים⁹ שמספר אנשים הדרים ואוכלים יחדיו, כחיילים או תלמידי פנימייה, הרי הם כמשפחה גדולה אחת וידליק אחד מהם עבור כולם.

מהאמור לעיל למדנו כי ישנה מצווה להדליק נר שבת לחיילי צה”ל, וכן כי מצוות נר שבת מחייבת שבשבת יהיה אור דולק.

לסיכום חובת הדלקת נר לחיילים בצה”ל נפסק בספר תורת המחנה¹⁰:

”לפיכך מצווה על חיילים וחיילות (בין רווקים בין נשואים) להדליק נרות בברכה בחדר האוכל (וידליק אחד מהם עבור כולם, ויסדירו שיהיו הנרות דולקים לכל הפחות בזמן הסעודה), ומלבד זאת ידאגו לתאורה

3. הלכות שבת פרק ה הלכה א.

4. שו”ע סימן רסג סעיף ב.

5. סימן רצד.

6. שו”ע סימן רסג סעיף ו.

7. לענין חייל נשוי אין כאן מקומו, וראה שו”ע רסג ס”ז ומשנ”ב שם סק”כח.

8. ראה רמ”א שם סעיף י.

9. עיין שמירת שבת כהלכתה (פרק מה סעיף יא) וספר מנוחת אהבה (פרק ד סעיף יב) שנקטו יסוד זה לענין בחורי ישיבה המתגוררים בפנימייה, ובשו”ת דבר חברון (סימן רמג) כתב כן לענין חיילים בבסיס צבאי.

10. חלק ב פרק לא תשובה א.

מצומצמת¹¹ בחדרי המגורים."

ג. הדלקה בנורת חשמל

המשנה במסכת שבת¹² אומרת:

"במה מדליקין ובמה אין מדליקין? אין מדליקין לא בלכש ולא בחוסן וכו'".

הגמרא¹³ מבארת:

"אמר רבה פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מפני שהאור מסכסכת בהן, שמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שאין נמשכין אחר הפתילה".

למדנו שישנן אפשרויות מותרות וראויות להדלקת הנר, ואפשרויות שאינן ראויות להדלקת הנר.

מכאן נבוא לשאלה האם ראוי לצאת ידי חובת הדלקת נר שבת בהדלקת אור חשמל?

יש פוסקים האוסרים הדלקת נר חשמלי לנר מצווה, וביאר הפסקי תשובות¹⁴ את שיטתם:

"כשם שלא מצינו להתיר לברך על הדלקת בול עץ, כי פתילות ושמנים אמרו חז"ל, כן זרם החשמל דומה לאש היוצא מעצים וקיסמים ואבנים. ועוד שאין זה 'הדלקה' על ידו, אלא הסרת מונע, וזרם החשמל הקיים זורם למנורה, ודומה לנרות דולקים ומכוסים בוילון ומסיר הוילון ומפיץ אורה, שאי אפשר לברך על כך. ועוד שאין הדלקה תלויה בו לבד, אלא תלוי ועומד בתחנת הכוח, ובמקרה של הפסקת חשמל ישרור עלטה. ועוד, כי בכל רגע ורגע נוצר זרם חדש, ואין 'שמן' לפנינו. וגם כי הדלקתו כאילו עשהו יחד עם מנהלי חברת החשמל והעובדים שם הם גויים או מומרים".

אם כן, כמה טעמים נאמרו בפוסקים לאסור הדלקת נרות שבת בנר חשמלי: **א.** אש צריכה לצאת מפתילה ובחשמל אין פתילה ושמן. **ב.** אין כאן הדלקה אלא הסרת מונע. **ג.** ההדלקה לא תלויה באדם המדליק אלא בתחנת כוח. **ד.** אין שמן לפנינו. **ה.** ההדלקה נעשית בשיתוף אינם יהודים ומומרים בחברת החשמל.

11. וניתן אף להסתפק באור מסדרון וכד', כל שמאיר את חדרי המגורים שלא יהיו שרויים בעלטה.

12. שבת כ, ב.

13. שם.

14. אורח חיים סימן רסג אות ט.

לעומת זאת, הרב יצחק יהודה שמלקיס¹⁵ (שהיה הראשון לדון בכך), התיר להדליק נר שבת בנורה חשמלית:

"ובדבר אם יכול לברך על גאסליכט (נורת גז) או על עלעקטרישעסליכט (נורת חשמל) להדליק נר של שבת? נלפע"ד דיכול לברך ויוצא ידי חובת המצווה. ולדעתי יכול לומר להדליק 'נר', דכל המאור דבוק בכלי בפלאטינעזדראטה (חוט התיל) בגליהליכט או בפחמים נקרא נר וכו'. ואין לומר דהוה דבר שאין בו ממש... דכאן העלעקטריציטעט וכ"ש הגאז יש לו עיקר".

לפי דבריו, ניתן להדליק נורת להט לשבת ולברך עליה, שהרי מתקיימים שני מרכיבים הזוהים לנרות רגילים: א. חוט להט שהוא כפתילה. ב. זרם החשמל נחשב כחומר בעירה ויש לו עיקר.

הגרי"ע יוסף זצוק"ל¹⁶ כותב שבשביל קיום מצוות חכמים של הדלקת נר שבת נדרשים שלושה תנאים: א. שיהיה אור דולק (ולא צריך דווקא מעשה הדלקה בפועל¹⁷). ב. שיהיה ניכר שהאור הודלק לכבוד שבת¹⁸. ג. שיהיה במעשה הדלקת הנר הבערה או הדלקה גמורה ולא משום גרמא (מסיר המונע וכדו'). כיוון ששלושת תנאים אלו מתקיימים בחשמל¹⁹, על כן הוא מסיק:

"מורם מכל האמור שאין לנו טעם מספיק לומר שאין יוצאים ידי חובה בהדלקת נר החשמל לכבוד שבת. ומ"מ טוב ונכון לחוש לדעת המחמירים בזה היכא דאפשר, ולהדליק גם נר שמן ולברך עליו. ובזה יהיה היכר שהודלקו לכבוד שבת"²⁰.

וכן הורה למעשה בעל 'שמירת שבת כהלכתה'²¹:

"המדליק נרות שבת ויו"ט בנורות חשמל יש לו על מי לסמוך. וגם יברך על

15. שו"ת בית יצחק יורה דעה סימן קכ.
16. שו"ת יביע אומר חלק ב אורח חיים סימן יז, וכותב שניתן להבין בשיטת מרן השו"ע שנקט את לשון הרמב"ם בפסיקתו כי צריך שיהיה "נר דלוק", שהעיקר הוא משום שלום בית ולכן נדרש שיהיה אור דולק ולא דווקא המעשה הדלקה בנר, שהרי בנר שבת אם כבתה זקוק לה (שלא כמו בנר תנוכה שבהדלקה עצמה קיים מצוות פרסום הנס ועל כן אם כבתה אין זקוק לה). וכן מובן מדברי הרמ"א (רסג, ד): "ואם היה הנר דלוק מבעוד היום גדול, יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך שבת".
17. דייק מלשון הרמב"ם "נר דלוק" וכך נקט מרן השו"ע שם.
18. 12 ועיין עוד בשו"ת אז נדברו חלק ג סימנים א-ב ובשו"ת הר צבי חלק א קמ-קמא המבארים דין זה.
19. ובשו"ת נחלת שמעון (סימן טו) העיד, שהגאון רבי חיים מבריסק היה נוהג לברך במוצאי שבת בורא מאורי האש על אור החשמל, כדי להוציא מלב הטועים שחושבים שאין החשמל בכלל איסור הבערת אש בשבת מן התורה, עיי"ש.
20. שו"ת יביע אומר, שם.
21. פרק מג סעיף ד עמ' לג. וראה שם בהערה כב שהביא הרבה אחרונים שאומרים כן.

הדלקה זו ובלבד שידליק לכבוד שבת".

לאור זאת מחדש הפסקי תשובות²² חידוש גדול. שאמנם נקבעה ההלכה שאדם צריך לקבץ כסף בשביל הדלקת נר שבת, ואם אין לו מספיק כסף גם לנר וגם ולקידוש צריך לקנות נר שבת ולוותר על קידוש, כפי שכתב השו"ע²³:

"אפילו אין לו מה יאכל שואל על הפתחים ולוקח שמן ומדליק את הנר, שזה בכלל עונג שבת הוא. ואם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ולקידוש היום, נר שבת קודם".

אך כיוון שבימינו אפשר להדליק באור החשמל אין צריך לחזור על הפתחים או לוותר על קידוש בשביל נרות:

"ובזמננו כשיש אור החשמל ואין חשש 'שמה יכשל בעץ ואבן', שוב אין צריך לחזור על הפתחים בשביל נרות, ויין לקידוש היום קודם לנרות, כי יוכל בשעת הדחק לצאת ידי חובתו על ידי שידליק את אור החשמל לכבוד שבת קודש".

למדנו שישנם מצבים בהם ניתן לברך על הדלקת נר חשמלי שהודלק לכבוד שבת, אם כי לכתחילה יש לברך על נר שמן וכן שיהיה בו היכר שנדלק לכבוד שבת.

ד. הבדל בין נורות לד ופלורוסנט לנורות להט

נחלקו הפוסקים האם יש חילוק בין נורת חשמל בעלת חוט להט, לבין נורה ללא חוט להט כגון 'לד' או פלוריסנט (ניאון). אם נגדיר שהעיקר הוא "אור דולק" ואין צורך דווקא בצורת נר כבעירה, אזי נתיר גם נורות לד להדלקת נר שבת²⁴, לעומת זאת, אם נאמר שהעיקר הוא צורת הנר (ר"ת נפ"ש - נר פתילה שמן), בנורת לד אין צורת נר ולא ניתן לברך על הדלקתה.

הרב אשר וייס²⁵ כתב שכאשר האפשרות היחידה היא הדלקה בנורות לד, ידליק בלא ברכה מחשש ברכה לבטלה:

"סוף דבר הנמצא בבית חולים או בבית מלון וכדומה, ואי אפשר להדליק לא בחדרו ולא בחדר האוכל אלא בלובי ובכניסה וכדומה, לכאורה נכון וראוי שידליק נורות לד אלה בחדרו לשם מצוות נר שבת, אך לענ"ד אין לברך על הדלקה זו מחשש ברכה לבטלה".

22. אורח חיים סימן רסג אות ט.

23. שם סעיפים ג-ד.

24. כך פסקו הגר"ש אלישיב (שבות-יצחק פרק ג), הגר"צ אבא שאול (שו"ת אור-לציון יח, יב), כן ניתן להבין גם מדברי הגר"ע יוסף ממעשה דרבי חנינא בן דוסא (שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן כד).

25. ישורון, ניסן תשע"ד.

וכן פסק הרב אליעזר מלמד²⁶:

"מחמת הספק אין לברך על ניאון, אבל על נורת להט אפשר לברך".

לעומת זאת, הרב רא"ם הכהן²⁷ כתב שאפשר לברך גם על נורות לד, אלא שלכתחילה יעדיף נורות להט:

"למעשה נלע"ד שבשעת הצורך יהיה מותר להדליק גם נורות פלורוסנט ולד ולברך עליהם, זאת כיוון שגם בנורות אלו יש אור, ואין ספק שעיקר המצווה בנר שבת הוא שיהיה אור שיאיר וכו' ברם, מכיוון שאפשר להשיג נורות להט, אין סיבה להדליק בדבר שיש בו חידוש, אלא בשעת הדחק".

כשנזדמנתי לפגוש ברב דרזי שליט"א בעל "שבות יצחק" שאלתיו על הדלקת נרות לד בברכה, וענה שדין נורות לד כדין פלורוסנט שמותר להדליק בברכה כאשר אין אפשרות אחרת. וכן הביא הרב חוטה²⁸:

"כשהייתי אצל הגאון הגדול רבינו נסים קרליץ ושאלתיו אמר לי כשאין דרך אחרת רשאי להדליק במנורות חשמליות ואף בפלורוסנט".

וכך פסק הראשל"צ הרב יצחק יוסף שליט"א²⁹:

"נראה שאפשר להדליק בנורות לד ולברך עליהם ודינם כדין הדלקת חשמל בפלורוסנט".

לעניין המדליק נרות שבת בחשמל אם צריך לכבות החשמל הדלוק ולאחר מכן להדליקו, כתב הג"ר משה שטרנבוך³⁰ בשם הגר"מ פיינשטיין שאם החשמל כבר דלוק ועומד, האשה תכבהו ותחזור ותדליקהו לכבוד שבת.

ובדומה לכך כתב בנפש הרב³¹ של פי הרמ"א שכתב³² שאם היה הנר דלוק מבעוד יום גדול, יכבנו ויחזור וידליקנו לצורך שבת, צריכה לכבות את אור החשמל לפני ברכת הדלקת נרות של שבת:

"עורר בזה הגרי"ד סולוביצ'יק דאצלנו כמעט תמיד כן הוא, שהנר החשמלי בוער כל היום, וכשבאה בעלת הבית להדליק נרות שבת, עליה לכבות תחילה את הנר החשמלי ואח"כ לברך".

26. פניני הלכה שבת חלק א עמ' 86 הערה 2.

27. בדי-הארון אורח חיים, עמ' 28-08.

28. כי בו שבת עמ' רעט הערה מו.

29. בתשובות הראשל"צ טבת תשפ"א 954-2/פ"א.

30. שו"ת תשובות והנהגות חלק ב סימן קנו.

31. עמ' קנו.

32. סימן רסג סעיף ד. ע"פ תוספות ריש פרק במה מדליקין.

מובא ב'וישמע משה'³³ שנשאל הרב יוסף אפרתי היאך מדליק הגרי"ש אלישיב נרות שבת כשיש אור חשמל, וענה שאצל הרב אלישיב היו מכבים את אור החשמל, ואח"כ מדליקים את הנרות, ואדם אחר מדליק לאחר הדלקת הנרות את אור החשמל.

אמנם לפי המבואר ביביע אומר³⁴ יש צדדים להבין בלשון הרמב"ם "נר דלוק בשבת", שאין חיוב לכבות ולהדליק.

ה. זרם חשמל מתחנת כוח או זרם חשמל ממצבר ובטרייה

השש"כ כתב בשם הגרש"ז אורבעך זצ"ל³⁵, שאין לברך אלא על הדלקת נורה הפועלת על סוללה ולא בנורה שמחוברת לזרם מחברת החשמל:

"יש לחלק בין אור חשמל שבא מתחנת כח דהרי זה חשיב בשעת הדלקה כמדליק בלא שמו, כיון שרק סומך על זה שבכל רגע ורגע נוצר זרם חדש בתחנה שלא היה כלל בעולם מקודם, והוא מחמם ומדליק הרבה פעמים בשניה אחת. משא"כ אם מדליק פנס המופעל ע"י מצבר אשר הזרם כבר צבור ונמצא בתוכו שפיר מסתבר שיכולים גם לברך".

ה"אור לציון"³⁶ כתב:

"נורת חשמל הדולקת על ידי סוללה בטרייה או מצבר אפשר לקיים בה מצות הדלקת הנרות עם ברכה, אבל נורה הדולקת על ידי זרם החשמל הכללי אין יוצאים בה ידי חובת הדלקה".

ובאר יותר³⁷:

"אם המנורה מחוברת לזרם הכללי אי אפשר לקיים בה מצות הדלקת נרות. משום שבחשמל כל רגע מגיע זרם חדש שכלל לא שייד להדלקה הראשונה, ולא נחשב שהוא הדליק את האור הבא לאחר מכן וכו'. ורק בנר חשמל המופעל ע"י סוללה, או בית שהחשמל מופעל בו על ידי מצבר שהזרם שם הוא זרם ישיר וכל החשמל בא מכוחו, אפשר לקיים בזה מצות הדלקת נרות שבת".

חילוק בין זרם חשמל מתחנת כוח או זרם חשמל מסוללה, מבוסס על ההנחה שיש הבדל הלכתי בין זרם חשמל ישיר (הנקרא DC) לבין זרם חשמל חלופי (הנקרא AC). לשיטת האור לציון ניתן יהיה לברך רק על נורת חשמל המקבלת זרם ישיר ולא

33. עמ' צט.

34. חלק ב סימן יז.

35. שש"כ פרק מג הלכה ד הערה כב.

36. שו"ת אור לציון תשובות ב פרק יח תשובה יב.

37. בהערות.

חלופי, כיוון שזרם חשמל חלופי הריהו כנכבה ונדלק מאות פעמים בדקה ואין הוא פועל מכוח הדלקה ראשונה.

ברם, השבות יצחק³⁸ כותב שלרוב האחרונים אין לחלק בזה, ומברכים על נר חשמלי בלי תלות בשאלה מהו מקור סוג הזרם:

"אולם האחרונים הני"ל דס"ל שמברכים על אור החשמל לא חששו לטענה זו דדמי לנר שאין בו שיעור שמן בעת ההדלקה, שהרי התירו לברך על חשמל המצוי בבתים שנוצר על ידי גנרטור".

וכן נראה למעשה, שיש לברך גם על מנורה הפועלת על זרם חילופין, כי רבים המתירים להדליק נר שבת על ידי חשמל ולא סייגו זאת דווקא לזרם ישיר³⁹.

ו. הנחיות למעשה

בכלי השייט מצויים מספר מקורות חשמל:

א. "מתח חוף" - חיבור ישיר ל"מתח חוף" אשר מספק חשמל לכלי שייט בעגינה. (זרם חשמל חלופי AC).

ב. גנרטור - בסטי"ל, בצוללת, בדבורה ובכלי בטי"ש יש גנרטור אשר מספק חשמל לכלי שייט ויש למלא את מיכל הדלק לפני השבת על מנת שיפעל כל שבת (זרם חשמל חלופי AC).

ג. מצבר - קיים בכל כלי שייט לטובת קיום קבוע ואספקת חשמל לאמצעים חיוניים (זרם חשמל ישיר DC) יש לציין כי בצוללת עיקר זרם החשמל הינו בזרם ישיר מן המצברים.

סדר העדיפות לאור שיטות הפוסקים ובהתחשב במציאות הקיימת בכלי השייט:

א. הדלקת נרות שבת באש - בכל מקום אשר ניתן להדליק נר באש, זו תהיה עדיפות ראשונה. מצב כזה לא אפשרי למשרתים בכלי שייט, אלא רק אם נמצא צוות כונן בסד"כ המאפשר לסעוד את סעודת השבת ואף לשהות על הרציף הצמוד לכלי. ההדלקה תתבצע על פי ההנחיות הבטיחות של היחידה (באקווריום זכוכית וכדו'). מצב כזה מצוי יותר בכלי שייט קטנים וצוותי שמירה בכוננות.

ב. הדלקת נר חשמלי - "לינר" - יתרונות ה"לינר": בעל נורית להט ולא

38. שבות יצחק חלק ח פרק ג הערה טו.

39. להמשך העמקה בסוגיה ע"ע שו"ת אז נדברו חלק ג סימן א, ובאריכות בשו"ת ציץ אליעזר חלק א סימן כ פרק יא, באנציקלופדיה תלמודית ערך 'חשמלי' אות ד.

לד, פועל על זרם ישיר ומועיל גם לשיטת הגרש"ז אוירבעך והאור לציון ולשאר הפוסקים שהובאו לעיל.

ג. הדלקת פנס ניידעם נורת להט (בעל בטרייה) – היתרון המובהק בפנס כזה הוא היכולת להאיר אור משמעותי במקום הראוי לכך (בשונה מהמנורה האישית), באופן שיהיה ניכר שהדלקתו נעשית לכבוד שבת. פנסים כאלו מצויים בכלי השייט⁴⁰ (קיימים דגמי פנס חירום עם נורת להט ודגם עם תאורת לד - יש להעדיף את נורת הלהט בעדיפות ראשונה)⁴¹ ויש לייחד פנס כזה לכבוד שבת מעבר לתקינת החירום.

ד. הדלקת פנס לד (בעל בטרייה).

ה. הדלקת תאורת V 24 זרם ישיר – בכלי בט"ש קטנים קיימות נורת לד חירום המקבלות זרם חשמל ישיר ויש להם מתג המאפשר הדלקה לפני השבת (דורש תיאום מראש מול המפקד).

ו. בסטי"ל ובצוללת קיימות נורות טייסים במי"ק, הפועלות על זרם ישיר, ניתן לברך עליהם ולאחר הברכה להדליק את נורת הטייסים ואת שאר הנורות הנצרכות לו לשבת (ניתן להדליק במי"ק בברכה כאשר אכן יהנו מאור זה בשבת).

כמו כן, ניתן להדליק את הנורה האישית ליד המיטה (במידה ולא תגרום לו צער לשינה בשבת). מנורה אישית בחדר לינה פועלת בצוללת בזרם ישיר ובסטי"ל בזרם חלופי.

ז. הדלקת פנס לד במכשיר סלולארי - כאשר אין ברירה ניתן להדליק את פנס הלד של המכשיר הנייד (הסכים על כך מו"ר הרב שלמה אבינר וצ"ח "בליט ברירה").

עד כאן פתרונות בזרם חשמל ישיר, מכאן מוצעים פתרונות לזרם חשמל חלופי:

א. הדלקת תאורת חלל החדר – פועלות על זרם חלופי. הדלקת מנורה אישית בחדר מגורים, ומנורת טייסים במי"ק. יש להדליק גם במקום בו סועדים (ירכתיים, חרטום, מס), כפי שהובא לעיל לרוב הפוסקים ניתן אף לברך ולהדליק את האור. במידה והתאורה דולקת, רצוי לכבות את התאורה לפני הברכה, לברך ולהדליק. כמו כן, טוב לשים סימן על המתג על מנת שלא יכבה בשגגה. בכלי שייט בהם ישנים במקום בו סועדים יש להימנע מכך, כיוון שהדבר עלול הדבר להביא לידי מכשול, ואור השבת בא

40. מק"ט חה"י 15-21-0003-3, נקרא גם 'פנס קרבי'. פועל על בטריית נטענות ולכן דורש הטענה לפני השבת.

41. אין להשתמש בפנס המוקצה לחירום אלא יש להקצות דגם פנס בנוסף על תקינת החירום ובהם להשתמש לקיום המצווה.

לשלום ולא למדון.

ב. הדלקת מתג תאורת השירותים ומקלחת – הילקוויי⁴² כתב שכשאי אפשר לברך על אור במקום שאוכל יכול לברך על אור בשירותים, אמנם יש שאסרו זאת שאין בזה כבוד שבת, וכן שלא ניכר שהאור הודלק לכבוד שבת, על כן זוהי עדיפות אחרונה למי שאין ביכולתו להדליק באפשרות אחרת.

ויהי רצון שתוספת אור וכבוד השבת תסייע ללוחמינו בהשכנת השלום בעד עמינו ובעד ערי אלוקינו.